ביאורים

בימים האחרונים ראינו שהגוף ממלא תפקיד מרכזי בהתקרבות אל ה', בכך שהוא הכלי המוציא לפועל את המצוות. אמנם הקב"ה משתמש בגוף גם כדי להיות גורם מתריע לאדם כאשר הוא מתרחק מהדרך הישרה. כשהקב"ה רוצה שהאדם יתקן דרכיו, לעיתים מביא הקב"ה מחלה על אחד מאיבריו של האדם, כדי לעורר את האדם לשוב. אם ישוב האדם אל ה', גופו יבריא והוא ישוב לאיתנו. משפטי ה' הם הן על הנגלה והן על המחשבות הנסתרות בפנימיות ליבו של האדם.

כל זה הוא חלק מכך שהקב"ה "מפליא לעשות" (ברכת אשר יצר) בחיבור שהוא יצר בין הנשמה לגוף, שרק על ידי חיבור זה יכולה הנשמה לבחור בטוב ולהתקרב אל ה', ולזכות בשכר על פועלה.

החיבור בין הנשמה לגוף הוא זמני. כשמסתיימת תקופת הנסיון של האדם, בו ניתנה לו האפשרות לבחור בטוב, נפרדת הנשמה מהגוף, הגוף החומרי כלה והנשמה נשארת ומקבלת שכר על מה שעשתה. כמובן שאין הכוונה לשכר של הנאות חומריות, כמו ילד שמקבל סוכריה כי התנהג יפה, שהרי כשיסתלקו מהאדם כוחות הגוף, אין כל משמעות להנאות הגוף אלא עיקר העיקרים הוא הקירבה לה'. השכר המגיע לאדם שעמל בעולם הזה ובחר בדרך הטובה המקרבתו לה', הוא שבעולם הנצחי קירבתו לה' תהיה גבוהה יותר. על האדם להכיר טובה לה' על עצם בריאתו, על העמדת גופו לשרתו, ואפילו על חוליו ופטירתו, שהכל נעשה בתכנית אלוהית מופלאה לטובת האדם. לסיכום, בפרק זה ראינו את התכלית שלשמה הושם האדם בעולם הזה, לעמוד בנסיון, לבחור בטוב ובכך להתקרב אל ה'. לשם כך הכין בשבילו הקב"ה עולם מלא, בו יש לאדם צרכים חומריים, תאוות חומריות שמושכות אותו, ומצד שני הוא יכול להשתמש בכל מה שיש בעולם ככלי לעבודת ה'. הכוח העיקרי ששם הקב"ה באדם הוא השכל, שיורהו את דרך הישר. ע"י שיבחר האדם בטוב ויתקרב אל ה', יזכה האדם, לאחר שיסיים את תפקידו בעולם, לקבל את השכר המגיע לו על עמלו.

הרחבות

• חולי הגוף הוא חולי הנפש

וְאִם תָּקִיצִי וְתָשׁוּבִי אֵלָיו, יְצַוֵּהוּ לָשׁוּב לַעֲבוֹדָתֵךְ, וִירַפֵּא גוּפֵךְ. מדבריו של רבנו בחיי עולה שאדם נהיה חולה מכיוון שהוא אינו מקיים את רצון ה'. אם יחזור האדם בתשובה - מיד ישוב האיבר לאיתנו ויתרפא האדם.

בעקבות הבנה זו פסק **הרמב"ן** שאסור לאנשים ללכת לרופאים, שהרי סיבת החולי היא התרחקות מה', וממילא הרפואה תבוא על ידי התקרבות אליו: "הכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם, ולא בארצם, לא בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל... אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים. **ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם?**... אילו לא היה דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה', אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעים" [ויקרא כו, יא] (דעת הרמב"ן היא יחידאית, השוה למשל את דעת הרמב"ם בפירושו למשנה פסחים ד, י).

נחלקו האחרונים האם דעת הרמב"ן היא רק בזמן שיש בישראל נבואה או גם בימינו. **האבני נזר** [חו"מ קצג] סובר שגם בימינו מי שבוטח בה' אינו צריך ללכת לרופא, כיוון שכוונת הרמב"ן היא שהצורך ללכת לרופא תלוי בביטחון האדם בה'. **הרב עובדיה יוסף** [יחו"ד א, עא] כותב שהרמב"ן דיבר רק כשהייתה נבואה בישראל, אבל היום חייבים ללכת לרופא (וכן כתבו הציץ אליעזר ורוב הפוסקים). (להרחבה בשיטת הרמב"ן ראה הרחבה - יום י"א אלול)

לעילוי נשמת הראל בן דניאל ז"ל

הנסתר גלוי אצל הבורא

וְכָל זֶה° צֶדֶק מִבּוֹרְאֵךְ עַל בָּחֳרֵךְ הַמְרוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, אוֹ עֲבוֹדָתוֹ מֵהַמְּרוֹתוֹ בְּמַצְפּוּנֵךְ וּבְכַוָּנָתֵךְ בְּסִתְרֵךְ, כִּי הַנִּגְלֶה וְהַנִּסְתָּר מִמֵּךְ° שָׁוִים אֶצְלוֹ, וְהוּא יִגְמְלֵךְ עַל מַה שֶּׁהִשְׁקִיף עָלָיו מִמֵּךְ מִכָּל זֶה, וְאִם° נֶעְלָם מִבְּנֵי אָדָם. הֲלֹא תִרְאִי, כִּי הַדַּיָּן הוּא דָן כְּפִי מַה שֶּׁנִּתְקַיֵּם° אֶצְלוֹ, אִם בְּעֵדִים אוֹ בְּחוּשָׁיו, וְאִם הָיָה מִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ מַה שֶּׁיֵּשׁ בַּמַּצְפּוּנִים, הָיָה דָן עָלָיו. וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּדִיעָתוֹ בַכֹּל שָׁוָה, מִן הַדִּין הוּא שֶׁיִּשְׁפֹּט כְּפִי יְדִיעָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דְּבָרִים כט, כח): "הַנִּסְתָּרוֹת לַיָּי אֱלֹהֵינוּ".

הבורא מעניש בחולי

וּכְשֶׁיִּרְצֶה הַבּוֹרֵא לְהָעִיר אוֹתָךְ וּלְהוֹכִיחֵךְ, יְצַוֶּה אַחַד מִן הַמְּשָׁרְתִים לְהִסְתַּלֵּק מֵעֲבוֹדָתֵךְ, וְיֶחֱלֶה הָאֵבֶר הַהוּא מִגּוּפֵךְ, אוֹ שְׁנַיִם אוֹ כֻלָּם, וְיֶחֱלֶה וְיִדְוֶה עַד עֵת יָדוּעַ. וְאִם תָּקִיצִי וְתָשׁוּבִי אֵלָיו, יְצַוֵּהוּ לָשׁוּב לַעֲבוֹדָתֵךְ, וִירַפֵּא גוּפֵךְ•, וְיָשׁוּב לְעִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תְּהִלִּים קז, יז): "אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ°, כָּל אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם וַיַּגִּיעוּ עַד שַׁעֲרֵי מָוֶת, וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם מִמְּצֻקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם, יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאֵם וִימַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם".

סיום ימי העולם הזה

וְכַאֲשֶׁר יִשְׁלְמוּ° יְמֵי נִסְיוֹנֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יְצַוֶּה הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה כָּל מִי שֶׁזָּכַרְנוּ מִן הַפְּקִידִים וְהַשַּׁמָּשִׁים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהָעֲבָדִים וְהַמְּשָׁרְתִים לָשׁוּב מֵעָלַיִךְ, וְיִנָּתְקוּ הַקְּשָׁרִים וְהַמִּצּוּעִים אֲשֶׁר בֵּינֵךְ וּבֵין גּוּפֵךְ, וְתָשׁוּבִי אֶל עִנְיָנֵךְ הָרִאשׁוֹן, וְיִשָּׁאֵר גּוּפֵךְ אֵין תְּנוּעָה לוֹ וְלֹא הַרְגָּשָׁה, וְיָשׁוּב גַּם הוּא לְעִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (קֹהֶלֶת יב, ז): "וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ". וְיַרְאוּ לָךְ° פִּנְקְסֵי מַעֲשַׂיִךְ וּמַחְשְׁבוֹתַיִךְ וַחֲפָצַיִךְ, וּמַה שֶּׁבָּחַרְתְּ וְהִטְרַדְתְּ נַפְשֵׁךְ בּוֹ בְּעוֹלָמֵךְ, וְיִהְיֶה הַגְּמוּל כְּפִיהוּ.

וּכְבָר הִזְהִירֵךְ עַל זֶה וְהִתְרָה בָךְ עַל יְדֵי שְׁלוּחָיו וּנְבִיאָיו וְתוֹרָתוֹ הַנֶּאֱמָנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם (מִשְׁלֵי כב, יז־כא): "הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתִּי, כִּי נָעִים° כִּי תִשְׁמְרֵם° בְּבִטְנֶךָ. הֲלֹא כָתַבְתִּי לְךָ שָׁלִשִׁים בְּמֹעֲצוֹת וָדָעַת, לְהוֹדִיעֲךָ קֹשְׁטְ אִמְרֵי אֱמֶת לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשֹׁלְחֶיךָ".

וְכָל זֶה - השכר והעונש. **מִמֵּךְ** - שלך. **וְאִם** - ואף אם. **שֶׁנִּתְקַיֵּם** - נתברר. **וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ** - סובלים הם מחמת עוונותיהם. **יִשְׁלְמוּ** - ביום המיתה. **וְיַרְאוּ לָךְ** - בעולם הנשמות. **נָעִים** - נעימות בעולם הבא. **תִשְׁמְרֵם** - את המצוות.